

Ankara Üniversitesi Açık Ders Notları

FEL 131 Klasik Mantık

12. HAFTA:

İnformel Safsatalar (2):

Petito principii (İlkeye geri dönme):

Baştaki savın (iddianın) tekrar geri verilmesiyle bir kısır döngünün oluşturulması.

Örnek: Bir iş görüşmesinde, patron kefil isteyince, ahmet kefil olur diyorsun. Ahmet'in güvenilir birisi olduğunu söyleyip, nereden bildiğiniz sorulunca da, Ahmet'e kendinizin kefil olduğunu söylüyorsunuz.

Non causa pro causa:

Neden olmayanın neden olarak gösterilmesi yoluyla ortaya çıkan safsata türüdür.

Post hoc ergo propter hoc:

Akıl yürütmede bilmediğin bir neden hakkında, neden sonuç bağlantısı kurmaya çalışma.

Örnek: Yağmura duasına çıkıp, yağmur yağınca da, dua ettiğimiz için yağdı demek.

Önce olan her olayın, kendisinden sonrakinin nedeni olarak iddia edilmesi yoluyla kendisini gösterir.

Kumarbaz safsatası:

Defalarca kaybeden birisinin, artık bir sonraki seferde kazanacağını iddia etmesi.

Örnek: On defa yazı tura atıp onunda da yazı geldikten sonra, on birincide tura geleceğini iddia etmek. Her defasında tra gelme yüzdesi eşit olmasına rağmen.

Argumentum ad baculum (Tehdit safsatası):

Bir gücün otoritesine ya da korkusuna dayanarak kişiyi belirli bir argümana yöneltme, belirli bir şekilde düşünmeye sevk etme.

Argumentum ad verecundiam:

Doğrudan otoriteye yönelik bir argümandır.

Örnekler: Newton'n bir dahi olmasından yola çıkarak, söylediği ve yazdığı her şeyin doğru olduğunu savunmak.

Argumentum ad misericordiam (Acıma safsatası):

Karşı tarafta acıma uyandırarak, kişiyi belirli bir şekilde davranma ya da düşünmeye sevk etme.

Örnek: Ödevini yapmayınca, elektrik kesildi demek.

Sınava gelmeyince, trafik sıkıştı, bana hak verin demek.

Dilencilerin aşırı derecede acıma hislerini uyandırarak para istemesi.

Argumentum ad populum:

Genelin önyargılarına bağlı kalarak akıl yürütme. Herhangi bir iddianın doğrulanması için genelin savlarına yönelme.

Savın mantıksal haklılandırılması yerine, genel kanıları gerekçe olarak gösterme.

Argumentum ad lazarum (Yoksulluk safsatası):

Birbirine yakın mevkilerdeki kişilerden birisi yoksul ise, yoksul olanın her durumda daha dürüst olduğu iddia etme. (zengin olanın çabasını yok sayma)

Argumentum ad crumeneam:

Zengin olan kişilerin iddialarına hak verme şeklinde kendisini gösterir.

Örneğin köylerde zengin olan adamın her dediğinin doğru olarak görülme eğilimi.

Ya da zengin olanın işini biliyor, doğru düşünür diye görülmesi.

Antiquitam:

Eskilerin her yaptığının ve söylediğinin doğru olduğunu düşünmek şeklinde bir safsata türü.

Eski insanlar böyle yapıyordu, biz de böyle yapsak daha iyi diye düşünmek.

Örnek. Toprağı makinesiz süren birisinin, babam da böyle yapıyordu, çok iyi verim alıyordu, aksi halde toğrağın bereketi kaçır diye düşünmesi.

Argumentum ad annis:

Eskilerin her yaptığının ve söylediğini yanlış olduğunu düşünmek biçiminde ortaya konulan safsata biçimi.

Eski görüşlerin ters yüz edilmesi

Örnek: Karın ağrısına karşı sıcak tuğla tutulması önerisine tepki vererek, ısrarla denemekten kaçınmak. Belki iyi gelecek.

Argumentum ad personam:

Kendisine karşı olumlu duygular beslene kişilerin iddia ve görüşlerini benimsemeye daha yatkın olmak.

Örnek: Sevdiğin birisinin, yakınlarını da sevmek gibi, ya da söylediklerinin doğru olduğunu sorgulamadan kabul etmek.

Consensus gentiom:

Bir iddianın doğruluğuna çoğunluğun fikrine dayanarak karar vermek.

Örnek: Meyvelerin sağlıklı olup olmadığını ortaya koymak için anket yapmak.

Argumentum ad ignoratiam:

A doğrudur, çünkü A'nın doğruluğu kanıtlanmamıştır.

A yanlıştır, çünkü A'nın yanlışığı kanıtlanmamıştır.

Örnek: Ufolar vardır, çünkü ufoların varolmadığı kanıtlanmamıştır.

Ufolar yoktur, çünkü ufoların varolduğu kanıtlanmamıştır.

Bu tür durumlarda kesin bir bilginin eksikliđi söz konusudur ve bilgisizliđin olduğu yerde herhangi bir kanaat kesin bir şekilde ifade edilmemelidir.

Çok sorulu safsata:

Tek ve basit bir yanıt talep edermiş gibi sunulan bir sorunun, aslında birden fazla yanıt ihtiyacı yaratması durumu.

Örnek: Saatin var mı?

5 milyonun var mı?

Sınav zor mu?

Nerelisin?

Bu safsata türlerine ilişkin örnekler çoğaltılmalıdır. Gündelik hayat ve dilden yola çıkarak çeşitli söylemlerde karşılaştığımız hatalı akıl yürütmelerin hangi türlere girdiğine ilişkin eleştirel bir düşünme pratiği büyük önem kazanmaktadır.

Bu duyarlılığın önemi çok iyi bir şekilde dile getirilmiştir:

“Günlük hayatta çok sayıda iddia veya ahkâm (hükümün çoğulu) duyar veya okuruz. Ancak bunların çoğu mantık örgüsünden yoksun olduğu için hem iddia sahiplerinin meramını anlatmaktan uzaktırlar, hem de muhataplarını yok yere yanlış anlamalara, hatta öfkeye sürüklerler. Zaman zaman kavgalara neden oldukları bile olur. Bir insanın, günlük hayatında başkalarıyla iletişimi sırasında okuduklarından ya da dinlediklerinden doğru sonuçlar çıkarmak için, mantık bilimi uzmanı olması gerekmez elbette; ama geçerli bir argüman oluşturmak, meramını daha anlaşılır kılmak için az da olsa mantık bilgisi şarttır. Hemen belirtelim ki, hatalı çıkarsama her zaman bilgisizlik ya da dikkatsizlik sonucu da oluşmaz. İnsanlar, karşılarındakileri yanıltmak için konuşmalarında veya yazılarında bilerek isteyerek hatalı çıkarsama yapabilirler. Meramlarını net olarak anlatmaktan kaçındıkları zamanlarda da hatalı çıkarımlara başvurabilirler.” (Alatlı, Safsata Kılavuzu).

Bu doğrultuda seçilmiş metinler incelenerek safsata türlerinin örnekleri tespit edilmeye çalışılacaktır, eğer var ise.